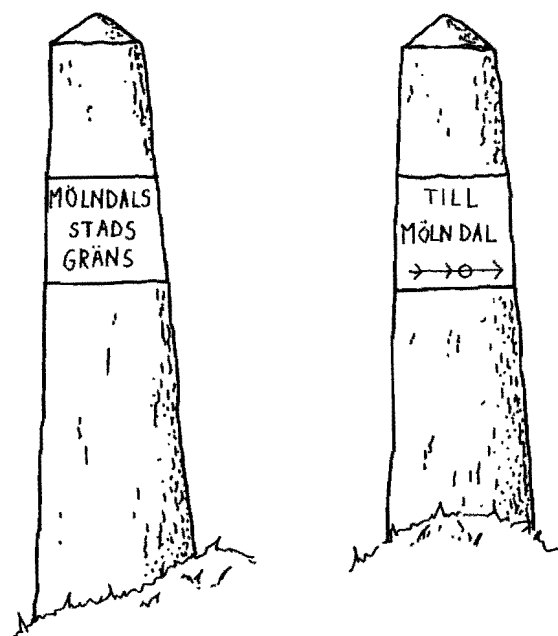


Arkeologisk utredning

Väg 533 Möln dal-Pixbo

Möln dals Stad och Råda socken
Möln dals och Härrydas kommun



Rapport 2001:19
Oscar Ortman

Arkeologisk utredning

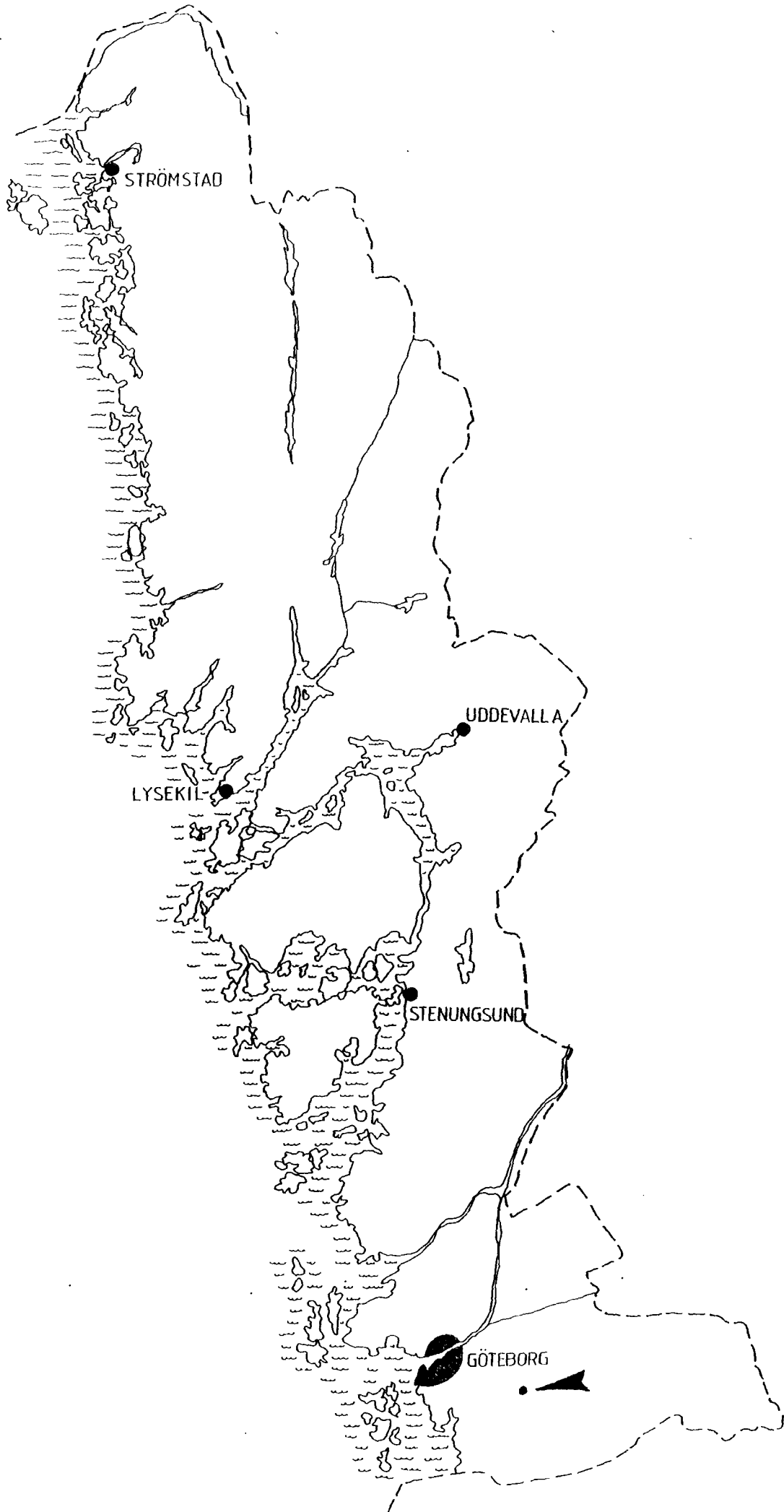
Väg 533
Möndal-Pixbo

Möndal Stad och Råda socken
Möndals och Härrydas kommun

*Ur allmänt kartmaterial
från lantmäteriet
medgivande 90.80.12.
Utdrag ur ek.karta 6195.
ISSN 1650-3368.*

Bohusläns museum 2001:19
Oscar Ortman





Innehåll

Sammanfattning

Bakgrund

Syfte

Landskapsbild

Naturlandskap

Kulturlandskap

Fornlämningsmiljö

Historiskt källmaterial

Utredningen

Metod

Genomförande

Resultat

Slutsatser

Åtgärdsförslag

Refererad litteratur

Administrativa uppgifter

Figur 1

Sammanfattning

I april 2001 utförde Bohusläns museum en arkeologisk utredning längs väg 533, Mölndal – Pixbo. Utredningen utfördes i samband med att GF konsult AB tog fram en miljökonsekvensbeskrivning inför planerad ombyggnation av den befintliga vägsträckan. Vid utredningstillfället påträffades en gräns- och vägvisarsten för Mölndals stad.

Bakgrund

Från den 24 till den 26 april 2001 utförde Bohusläns museum en arkeologisk utredning längs med väg 533 mellan Mölndalsvägen/Pixbovägen, Mölndals Stad och Råda socken, Härryda och Mölndals kommun, Västra Götalands län. Den arkeologiska utredningen föranleddes av att GF-konsult AB i Göteborg arbetar med att ta fram ett underlag till en arbetsplan för en ombyggnad av väg 533. Den planerade vägbräddningen kommer att innebära ingrepp i ett 10–20 m stort område på vardera sida om densamma (*se färgkarta*). Uppdragsgivare och kostnadsansvarig var GF konsult, enligt Länsstyrelsens beslut, dnr 220-10045-2001.

Syfte

Avsikten med den arkeologiska utredningen var att klarlägga om det finns icke kända fornlämningar inom det aktuella utredningsområdet.

Landskapsbild

Naturlandskap

Området för den planerade vägutbyggnaden utgörs till övervägande del av ett utpräglat sprickdalslandskap med berg i dagen och barrskogsvegetation.

Kulturlandskap

På den norra sidan av vägen, i höjd med Pixbo herrgård, finns i anslutning till en bäckravin ett parti med ädellövskog. Vägen löper direkt söder om Pixbos inägor. Den södra delen av ägorerna utgjordes av en större mosse direkt väster om Vallsjön. Åkrarna här omnämns på 1866 års Rågångsförrättning som mossåkern, Furukärnsåkern o s v. Åkerformerna tyder på att mossen dikats ut under mitten av 1800-talet. Området längst åt NO utgör ett välhävdad odlingslandskap med tillhörande system av gärdesgårdar.

Fornlämningsmiljö

I anslutning till vägsträckningen finns fornlämning raä nr 27 (en stenåldersboplats) samt en fyndplats för flintavslag och flintredskap, raä nr 50. Därtill finns en uppgift om ett lösfynd av flinta (*se fig 1*). På 1935 års ekonomiska karta finns en uppgift om ett fynd av en flintmejsel 150 meter SO om Lilla Kullbäckstorp.

Historiskt källmaterial

Vägsträckningen berör fyra större fastigheter, nämligen Pixbo och Lilla Kullbäckstorp i Råda socken och Forsåker och Sjödala i Mölndals stad. Både Pixbos och Lilla Kullbäckstorps inägor berörs.

Pixbo omnämns första gången i 1540 års jordebok då som Pigsbo ½ skatteheman (s 115). Lilla Kullbäckstorp omnämns första gången i 1620 års Dombok. Häradshövdingen Måns Larsson uppges då ha varit åbo på hemmanet sedan 1579 (s 113). Vad beträffar Forsåker så har det varit en av byarna vid Kvarnbyn. Forsåker omnämns första gången 1547. Den aktuella vägsträckningen berör byns utmarker. Detta gäller även Hemmanet Sjödala. Hemmanet omnämns första gången i 1621 års dombok. 1634 upptas det som ¼ mantal skattetorp. Pixbovägens sträckning finns belagd på 1935 års ekonomiska karta. Däremot finns den inte med på Generalstabskartan från sent 1800-tal.

Utredningen

Metod

Utredningens fält del var planerad att utföras i tre steg.

- Specialinventering längs den planerade vägkorridoren
- Sökschaktsgrävning med maskin
- Kompletterande provgrovsgrävning

Genomförande

Utredningen genomfördes i två steg, inventering och provgrovsgrävning. Först inventerades vägkorridoren. Inventeringen resulterade i att tre områden, som utifrån topografi och jordart, bedömdes vara intressanta att gräva provgropar inom, *se figur 1*.

Resultat

Vid inventeringen påträffades en ca 30 meter lång sträcka av en äldre generation av Pixbovägen. Sträckningen överensstämmer med den på 1935 års ekonomiska karta. Här påträffades också en gräns- och väghållningssten för Mölndals stad, *se figur 1*. Troligen använd under första hälften av 1900-talet. Gränsstenen är inte känd sedan tidigare. I Länsstyrelsens kulturhistoriska inventering av broar och vägminnen från 1982, finns ytterligare fyra gränsstenar kända från Mölndals stad.

Strax öster om gränsen mellan Pixbo och Lilla Kullbäckstorp finns en pansarvärnslinje från andra världskriget. Linjen består av "betonggrisar" i två led och avsikten med den var att kunna spärra av vägen mellan Mölnlycke och Mölndal, *se fig 1*.

De 12 provgroparna, 0,5 x 0,5 meter stora, som grävdes inom de utvalda områdena visade inga indikationer på förhistorisk aktivitet. Detta fick till följd att den planerade schaktgrävningen inte genomfördes. Bedömningen gjordes att det inte fanns någon anledning att gå vidare med detta moment.

Slutsatser

Bohusläns museum bedömer att det inte finns behov för någon fortsatt antikvarisk insats inom det undersökta området. Dock bör den nyfunna gränssten behandlas på ett korrekt sätt. Även pansarvärnslinjen bör uppmärksammas vid projekteringen så att skador på den undviks.

Atgärdsförslag

Gränsstenen kan flyttas en kortare sträcka (upp till 5m) om vägsträckningen ändras. Det är dock viktigt att stenen placeras i samma "fastighetsgräns", så att den fortfarande markerar den dåtida stadsgränsen. Stenen får ej gjutas fast då den placeras ut, utan bör förankras med en stenpackning

Uddevalla 2001-08-30



Oscar Ortman
Antikvarie

Referenser

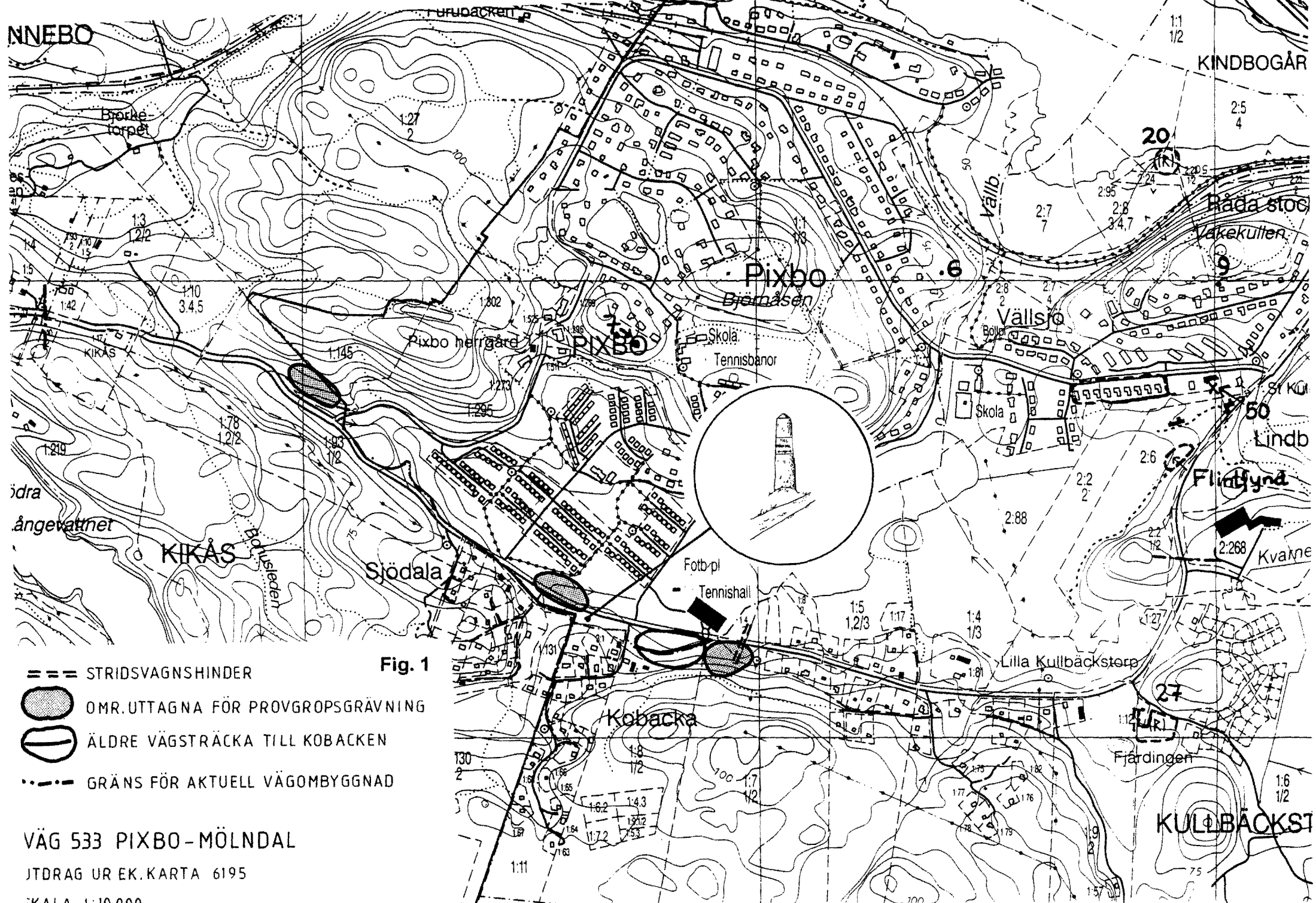
1932 Ortnamnen i Göteborgs och Bohuslän band 3. Göteborgs Högskola.

Arkiv

Lantmäteriets arkiv i Göteborg.

Administrativa och tekniska uppgifter

Lst Dnr: 220-10045-2001
BM dnr: 150/01k
BM pnr: 139/931
Fastighet:
Socken: Mölndals stad och Råda
Kommun: Mölndal och Härryda kommun
Län: Västra Götalands Län
Fornlämning nr:
Ek.karta: 6195
Belägenhet: x y X 6397,8 Y 1277
Höjd över havet: 55 – 95 meter
Koordinatsystem:
Höjdsystem:
Uppdragsgivare: GF konsult AB, Box 5056, 402 22 Göteborg
Ansvarig institution: Bohusläns museum
Fältansvarig: Oscar Ortman
Projektansvarig: Oscar Ortman
Fältpersonal: Oscar Ortman och Ingela Lundin
Fältarbets tid: 2 dagar
Maskintid:
Undersökt yta: Vägsträckans längd ca 1,5 km
Redigering och layout: Annelie Isacsson
Ritning: Anette Olsson
Arkiv: Bohusläns museums arkiv
Fynd: -



- Fig. 1**
- === STRIDSVAGNSHINDER
 - ◯ OMR. UTTAGNA FÖR PROVGROPSGRÄVNING
 - ◯ ÄLDRE VÄGSTRÄCKA TILL KOBACKEN
 - - - - GRÄNS FÖR AKTUELL VÄGOMBYGGNAD

VÄG 533 PIXBO-MÖLN DAL
 JTRAG UR EK. KARTA 6195
 SKALA 1:10 000